



ผลงานสร้างสรรค์ ชุดเรือพระ

This creative work called “Reu Phra”

ประภาพรรณ ภูเก้าล้วน^{1*}

Praphaphan Phukaoluan^{1*}

¹ อ., สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

* Corresponding author: e-mail: ping.pong.ja@hotmail.com Tel . 074-311885-9 ext. 1712



บทคัดย่อ

เรือพระ เป็นระบำพื้นบ้านภาคใต้ กลุ่มวัฒนธรรมไทยพุทธ เกิดจากแรงบันดาลใจความเชื่อความศรัทธา ความสามัคคีของชาวบ้านในการทำเรือพระถวายเป็นพุทธบูชา และความงดงามของรูปทรง ลวดลายและสีสันทองเรือพระในจังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นและต่างถิ่นเรียนรู้ประเพณีลากพระของภาคใต้ เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม โดยใช้นักแสดงผู้หญิงจำนวน 8 คน เวลาในการแสดงประมาณ 8 นาที แบ่งเนื้อหาการแสดงออกเป็น 3 ช่วง กระบวนการสร้างสรรค์ใช้ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้บรรเลงประกอบการแสดงและขับร้องเพลงลากพระโดยมีโพน ปี่ด โหม่ง ฉิ่ง และระฆังประโคมจังหวะ กระบวนการรำใช้ ทำนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับการรำประสมท่าโนรา เครื่องแต่งกายออกแบบให้หนุ่มสาวเป็นพื้นใช้เทคนิคการตกแต่งด้วยลวดลายของเรือพระมองเห็นทั้งด้านหน้าและด้านหลังในโทนสีเหลือง สื่อถึงความศรัทธาของชาวไทยต่อพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: เรือพระ ลากพระ ประสมท่า

Abstract

“Reu Phra” is the dance of Southern Thailand from the Buddhist culture group. This performance is inspired by the belief, the faith, and the harmony of the local people in making the large paddle boat to worship the Lord Buddha, “Reu Phra”, the beauty of its shape, pattern and the colorfulness of the boat in Songkhla province. This work aims to encourage both the local people and people from other areas to learn about the pulling of the large paddle boat, conserve, and propagate the cultural heritage which is the identity of Songkhla province. The dance is within eight minutes using eight female dancers. The performance is divided into three parts : the music composition employing the local musical instruments of Southern Thailand for both the dancing and singing parts, dancing positions and movements applied from the dancing art and Nora dance, and the costumes using the white color as the background and painted with the pattern of the large paddle boat, “Reu Phra” which can be seen both from the front and the back in yellow tone. These kinds of costumes signify the faith of people in the South on the Lord Buddha and the Buddhism.

Keywords: Reu Phra” (The large paddle boat worshipping the Lord Buddha, the pulling of the large paddle boat festival (“Lak Phra”), the mixture of the dancing positions and movements

ผลงานสร้างสรรค์ประเภท

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด เรือพระ นำเสนอในรูปแบบกระบำพื้นบ้านภาคใต้ กลุ่มวัฒนธรรมไทยพุทธ โดยใช้นักแสดงเป็นผู้หญิงล้วนจำนวน 8 คน ใช้ระยะเวลาในการแสดงประมาณ 8 นาที โดยมีการแบ่งช่วงการแสดงออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 สื่อถึงแรงศรัทธาของชาวบ้านที่เดินทางมาคอยต้อนรับและอัญเชิญพระพุทธรูปเจ้าประทับบนเรือพระ

ช่วงที่ 2 สื่อถึงความงดงามของลักษณะรูปทรง ลวดลาย และสีสันทของเรือพระ

ช่วงที่ 3 สื่อถึงการนำเรือพระที่มีพระพุทธรูปเจ้าประทับอยู่แห่แหนให้ผู้คนสักการบูชา

แนวความคิด

เรือพระ คือ เรือ หรือรถ หรือล้อเลื่อนที่ประดิษฐ์ตกแต่งให้เป็นรูปเรือ แล้ววางบุษบกซึ่งเรียกว่า “นม” หรือ “ยอดนม” หรือ “นมพระ” สำหรับอาราธนาพระพุทธรูปประดิษฐาน ใช้สำหรับชักลากในวันออกพรรษา เรือพระที่ใช้ในประเพณีลากพระของจังหวัดสงขลาในปัจจุบันนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เรือพระประเพณีอนุรักษหรือรูปแบบดั้งเดิม และเรือพระประเพณีนิยมหรือเรือพระโพน จังหวัดสงขลาถือเป็นศูนย์รวมของเรือพระจากวัดต่าง ๆ มีความหลากหลายทั้งรูปแบบ สีสันท และลวดลายที่มีลักษณะเฉพาะ นอกจากนี้ประเพณีลากพระของจังหวัดสงขลา ยังดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เข้ามาท่องเที่ยว และร่วมทำบุญสืบสานประเพณีกันอย่างเนื่องแน่นทุก ๆ ปี จากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สร้างสรรค์ต้องการนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานในรูปแบบกระบำพื้นบ้านภาคใต้ กลุ่มวัฒนธรรมไทยพุทธ โดยนำเสนอให้เห็นถึงแรงศรัทธาของชาวบ้านนำไปสู่ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อทำเรือพระถวายเป็นพุทธบูชา รวมทั้งความงดงามของลักษณะรูปทรง ลวดลายและสีสันทของเรือพระในจังหวัดสงขลา ในชื่อว่า “เรือพระ”

วัตถุประสงค์ของการผลิตผลงานสร้างสรรค์

เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อ ความศรัทธา ความสามัคคีของชาวบ้านในการทำเรือพระในประเพณีลากพระ และความงดงามของรูปทรง ลวดลายและสีสันทของเรือพระโพนในจังหวัดสงขลา มาสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบกระบำพื้นบ้านภาคใต้ กลุ่มวัฒนธรรมไทยพุทธ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นและต่างถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้ประเพณีลากพระของภาคใต้ อันจะนำไปสู่การเห็นคุณค่า การอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่ให้มรดกทางวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นได้ดำรงอยู่สืบไป

กระบวนการผลิตผลงานสร้างสรรค์

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลากพระ เรือพระโพนในจังหวัดสงขลา และดนตรีประโคมในเรือพระ เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน

2. กระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์ดนตรีประกอบการแสดง

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด เรือพระ เป็นผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบระบำพื้นบ้านภาคใต้ กลุ่มวัฒนธรรมไทยพุทธ ผู้สร้างสรรค์จึงใช้ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้กลุ่มวัฒนธรรมไทยพุทธบรรเลงประกอบการแสดง

โดยเลือกเครื่องดนตรีที่ใช้ประโคมในประเพณีลากพระมาบรรเลงประกอบการแสดง ได้แก่ โพน ปัด โหม่ง ฉิ่ง และระฆังเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ปี่โนราเป็นเครื่องดนตรีสำหรับดำเนินทำนองเพลง ให้มีการขับร้องในทำนองเพลงลากพระด้วยภาษาถิ่นใต้ร่วมกับการประโคมโพน ปัดและระฆังที่สื่อความหมายถึงการชักชวนให้มาร่วมกันลากพระทำบุญเพื่อสืบทอดประเพณี โดยบทร้องที่นำมาใช้ประกอบการแสดง มีเนื้อหาดังนี้

คนร้องนำ : อีสาระพา	ลูกคู่รับ : เฮโล เฮโล	(ทวนซ้ำอีก 1 เที้ยว)
คนร้องนำ : ชักพระ ชักพระ	ลูกคู่รับ : มาแล้วละวา	(ทวนซ้ำอีก 1 เที้ยว)
คนร้องนำ : มาแล้วลากพระ	ลูกคู่รับ : ลากแล้วละวา	(ทวนซ้ำอีก 1 เที้ยว)
คนร้องนำ : เข้าวัดลากพระ	ลูกคู่รับ : เข้าวัดละวา	(ทวนซ้ำอีก 1 เที้ยว)
คนร้องนำ : ขอเชิญพี่น้อง	ลูกคู่รับ : ร่วมกันทำบุญ	(ทวนซ้ำอีก 1 เที้ยว)
คนร้องนำ : สืบภูมิปัญญา	ลูกคู่รับ : ประเพณีไทย	(ทวนซ้ำอีก 1 เที้ยว)
คนร้องนำ : เอ้า	ทุกคนร้อง : เฮ	

3. การออกแบบและสร้างสรรค์ท่ารำ การใช้พื้นที่บนเวทีและการแปรแถว ผลงานสร้างสรรค์ ชุด เรือพระ นำเสนอในรูปแบบระบำพื้นบ้านภาคใต้ กลุ่มวัฒนธรรมไทยพุทธ ที่มีแนวความคิดสื่อให้เห็นถึงแรงศรัทธาของชาวบ้านนำไปสู่ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันเพื่อทำเรือพระถวายเป็นพุทธบูชา รวมทั้งความงดงามของลักษณะรูปทรง ลวดลายและสีสันของเรือพระในจังหวัดสงขลา โดยมีการแบ่งช่วงของเนื้อหาการแสดงออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 สื่อถึงแรงศรัทธาของชาวบ้านที่เดินทางมาคอยต้อนรับและอัญเชิญพระพุทธรูปเจ้าประทับบนเรือพระ

ช่วงที่ 2 สื่อถึงความงดงามของลักษณะรูปทรง ลวดลาย และสีสันของเรือพระ

ช่วงที่ 3 สื่อถึงการนำเรือพระที่มีพระพุทธรูปเจ้าประทับอยู่แห่แหนให้ผู้คนสักการบูชา

ในกระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรค์ได้เลือกใช้ทำนานาฏศิลป์ไทย ผสมผสานกับการรำประสมท่าโนรา เพื่อให้มีลักษณะของความเป็นถิ่นใต้ มีความสอดคล้องกับเนื้อหาของการแสดงและดนตรีประกอบการแสดงในแต่ละช่วง มีการจัดองค์ประกอบของท่ารำ การวางตำแหน่งนักแสดง การไล่ระดับของท่ารำ และการตั้งซุ้มของนักแสดง เพื่อให้เกิดเป็นภาพเรือพระที่ประกอบด้วยส่วนหัวเรือ บุซบก และท้ายเรือ นอกจากนี้ในช่วงท้ายยังออกแบบให้นักแสดงท่าท่าที่สื่อถึงการลากพระประกอบการร้องเพลงเพื่อแห่แห่นพระพุทธรองค์ให้ผู้คนสักการบูชา



ภาพที่ 1 : ภาพท่ารำที่สื่อถึงหัวเรือพระ
ที่มา : ประภาพรณ ภูเกล้าวัน



ภาพที่ 2 : ภาพท่ารำที่สื่อถึงเรือพระทั้งลำ
ที่มา : ประภาพรณ ภูเกล้าวัน



ภาพที่ 3 : ภาพท่ารำที่สื่อถึงชาวบ้านร่วม
แรงร่วมใจกันลากเรือพระ
ที่มา : ประภาพรณ ภูเกล้าวัน



ภาพที่ 4 : ภาพท่ารำที่สื่อถึงการอัญเชิญ
พระพุทธรเจ้าเสด็จประทับบนเรือพระ
ที่มา : ประภาพรณ ภูเกล้าวัน

4. กระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับประกอบ การแสดง

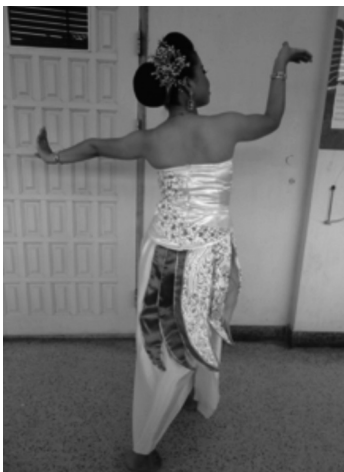
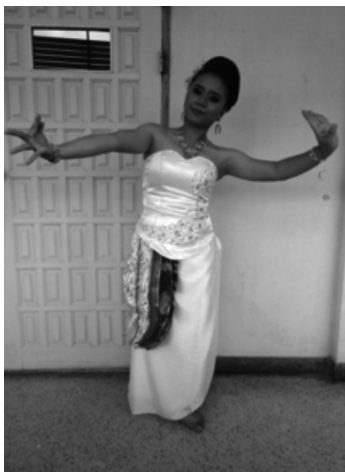
ผลงานสร้างสรรค์ชุด “เรือพระ” สื่อให้เห็นถึงความศรัทธาของชาวบ้านนำไปสู่ความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันเพื่อทำเรือพระถวายเป็นพุทธบูชา รวมทั้งความงดงามของลักษณะรูปทรง ลวดลายและสีสันของเรือพระในจังหวัดสงขลา ผู้สร้างสรรค์จึงนำเอาลวดลายและสีสันของเรือพระประเภทประเพณีนิยมหรือเรือพระโพนในจังหวัดสงขลา ที่มีสีสันจัดจ้าน โดยเลือกใช้สีสะท้อนแสงในโทนสีเหลืองซึ่งเป็นสีที่สื่อถึงความเชื่อของศาสนาพุทธที่หมายถึงความเจิดจ้า ปัญญา เป็นสีแห่งความมงคล การสักการบูชา และความยิ่งใหญ่ มีการนำเอาลวดลายที่ปรากฏอยู่ใน เรือพระมาใช้ในการออกแบบเป็นลวดลายใหม่โดยใช้ลวดลายรักร้อยใบเทศมาเรียงร้อยต่อกันซึ่งมีลักษณะมองดูคล้ายลายเกล็ดของพญานาคมาเรียงร้อยกัน และใช้ลายกนกสามตัวมาประกอบเป็นหางพญานาค เพื่อให้เกิดความอ่อนช้อยไปตามส่วนหัวส่วนโค้งของสร้อยร่างกายนักแสดง เพื่อสื่อถึงตัวพญานาคที่มักจะนำมาใช้ตกแต่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของลำเรือพระและยังเป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับน้ำหรือความอุดมสมบูรณ์อีกด้วย กระบวนการสร้างสรรค์ เครื่องแต่งกายผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาขั้นตอนในการทำลวดลายที่ใช้ในการตกแต่งเรือพระมาปรับประยุกต์ คือ ใช้วิธีการเขียนแบบลวดลายแล้วนำมาแกะลวดลายเพื่อใช้เป็นแม่พิมพ์ หลังจากนั้นนำแม่พิมพ์มาพิมพ์ลวดลายบนผ้าเครปิตาเล่ สีขาวโดยใช้การฉีดสีสเปรย์และการระบายสีด้วยสีอะคริลิก มีการระบายสีทับซ้อนลวดลาย สุดท้ายลงสีตัดขอบภายนอก สำหรับสีที่ใช้ในการพิมพ์และตกแต่งลวดลายผู้สร้างสรรค์เลือกใช้สีอะคริลิกและสีสเปรย์สีสะท้อนแสงในโทนสีเหลืองและใช้การระบายสีทับซ้อนลวดลายด้วยโทนสีส้มและสีชมพูตัดขอบด้วยสีเหลืองทองหรือสีดำ

สำหรับสีของเครื่องแต่งกายนั้นผู้สร้างสรรค์ออกแบบให้นักแสดงหนุ่มสาวเป็นพื้นแล้วตกแต่งด้วยลวดลายของเรือพระในโทนสีเหลือง เพื่อสื่อถึงความศรัทธาของชาวไทยต่อพระพุทธศาสนาด้วยความบริสุทธิ์ใจผลของบุญกุศลและคุณงามความดีนั้นจะเป็นหนทางนำไปสู่ปัญญา นอกจากนี้ผู้สร้างสรรค์ยังได้นำแนวความคิดของเรือพระที่ผู้ชมสามารถชื่นชมความงดงามได้ทุกมุมมองมาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายโดยการพิมพ์ลวดลายของเรือพระลงบนเครื่องแต่งกายของผู้แสดงทั้งสองด้าน คือ ด้านหน้าและด้านหลังในทิศทางเดียวกัน เมื่อผู้แสดงหันหน้าหรือหันหลังผู้ชมก็สามารถมองเห็นลวดลายของเรือพระจากเครื่องแต่งกายได้ทั้งด้านหน้าและด้านหลังเช่นเดียวกับเรือพระที่สามารถชื่นชมได้ทุกมุมมอง สำหรับเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่ใช้ในการแสดง “เรือพระ” มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนบน สวมเกาะอกตัดเย็บด้วยผ้าเครปิตาเล่สีขาว พิมพ์ลวดลายเรือพระโดยให้ลวดลายอยู่ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ส่วนล่าง นุ่งผ้าเครปิตาเล่สีขาวกรอมเท้า สวมทับด้วยห้อยข้างที่พิมพ์ลวดลายเรือพระซ้อนทับกับผ้าไลส์ ได้แก่ สีชมพูบานเย็น สีม่วงและสีฟ้า โดยให้ลวดลายของเกาะอกและผ้าห้อยข้างมีความต่อเนื่องกัน

เครื่องประดับ สวมเครื่องประดับสีทอง ประกอบด้วย สร้อยคอ ต่างหู กำไลข้อมือ ประดับทรงผม ด้วยช่อดอกไม้ลูกปัดสีขาวสลักทอง เกล้าผมติดมวยต่ำประดับมวยผมด้วยริบบิ้นสีทอง



ภาพที่ 5 : ภาพการแต่งกายด้านหน้าและด้านหลังผลงานสร้างสรรค์ชุด “เรือพระ”

ที่มา :
ประภาพรรณ ภูเก้าล้วน



ภาพที่ 6 : ภาพลักษณะเรือพระโพนมจังหวัดสงขลาทั้งลำ
ที่มา : <http://www.taklong.com/south/show-south.php?No=494054>

เอกสารอ้างอิง

- สมเกียรติ ภูมิศิริไพบูลย์. (2541). ศึกษาการทำเรือพระในจังหวัดสงขลา. ปรินูญานพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). “ลากพระ”, ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 14. (6794). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย.
- _____. (2542). “เรือพระ”, ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 14. (6632). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย.
- loongnon52. (2554). เรือพระสงขลา. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://www.taklong.com/south/show-south.php?No=494054>